

Er zijn van die zinnnetjes die iedereen gebruikt, maar die toch ontbreken in de woordenboeken. Twee taalkundigen verzamelden ze jarenlang en maakten er een boek van.

WOUTER VAN WINGERDEN
EN PEPIJN HENDRIKS

Illustratie: Hein de Kort

‘Wat heb je open?’

Standaardzinnnetjes als smeermiddel

Het begon op een verjaardag. ‘Kon je het een beetje vinden?’ ‘Dat had je nou niet hoeven doen!’ ‘En, voel je je een beetje jarig?’ ‘Ha, daar ben je! We waren je al kwijt!’ ‘Ik heb speciaal een plekje voor je vrijgehouden.’ ‘We hadden het net over je.’

Opeens vielen ze ons op: zinnnetjes die we allemaal kennen, herkennen en – niet in de laatste plaats – zelf óók gebruiken. Ze bleven die avond maar voorbijkomen. En dat was nog maar het begin. Toen we ons er eenmaal van bewust waren, bleek al snel dat ons taalgebruik wemelt van zulke standaardzinnen.

Op het werk bijvoorbeeld (‘Zo, vakantieganger!’), tussen ouders en kinderen (‘Dan zoek je maar een

andere moeder’), als je geïrriteerd bent (‘Als je het zo goed weet, dan doe je het toch lekker zelf?’), in het huishouden (‘Geef niet, het moest toch in de was’), en als je het hebt over het eten (‘Als je het niet weet, proef je er niks van’) of een onwillig apparaat (‘Nou, gaat-ie nog wat doen?’).

Op een plank

We zijn het ‘clichés’ gaan noemen: zinnen die zó algemeen bekend zijn en zó’n vaste vorm hebben dat het lijkt alsof ze op een plank in je hoofd klaarliggen voor het moment dat je er eentje nodig hebt, en die je zonder moeite kunt plaatsen als je ze hoort. We zijn ze gaan opschrijven. Dertien jaar lang. Altijd en overal. Dat moest steeds meteen, anders waren we alweer kwijt wat we net hadden gehoord of gezegd – zó vluchtig zijn ze.

Maar wat zijn deze clichés nu precies? Misschien kunnen we beter omschrijven wat ze vooral níét zijn. Zo zijn het geen dooddoeners: uitspraken die je kunt brengen met veel aplomb, voorafgegaan door ‘Ik zeg altijd maar zo’ en gevolgd door een triomfantelijke blik. Iemand heeft er graag het laatste woord mee.

‘De r zit weer in de maand.’
‘Volgende week om deze tijd
is het al donker.’